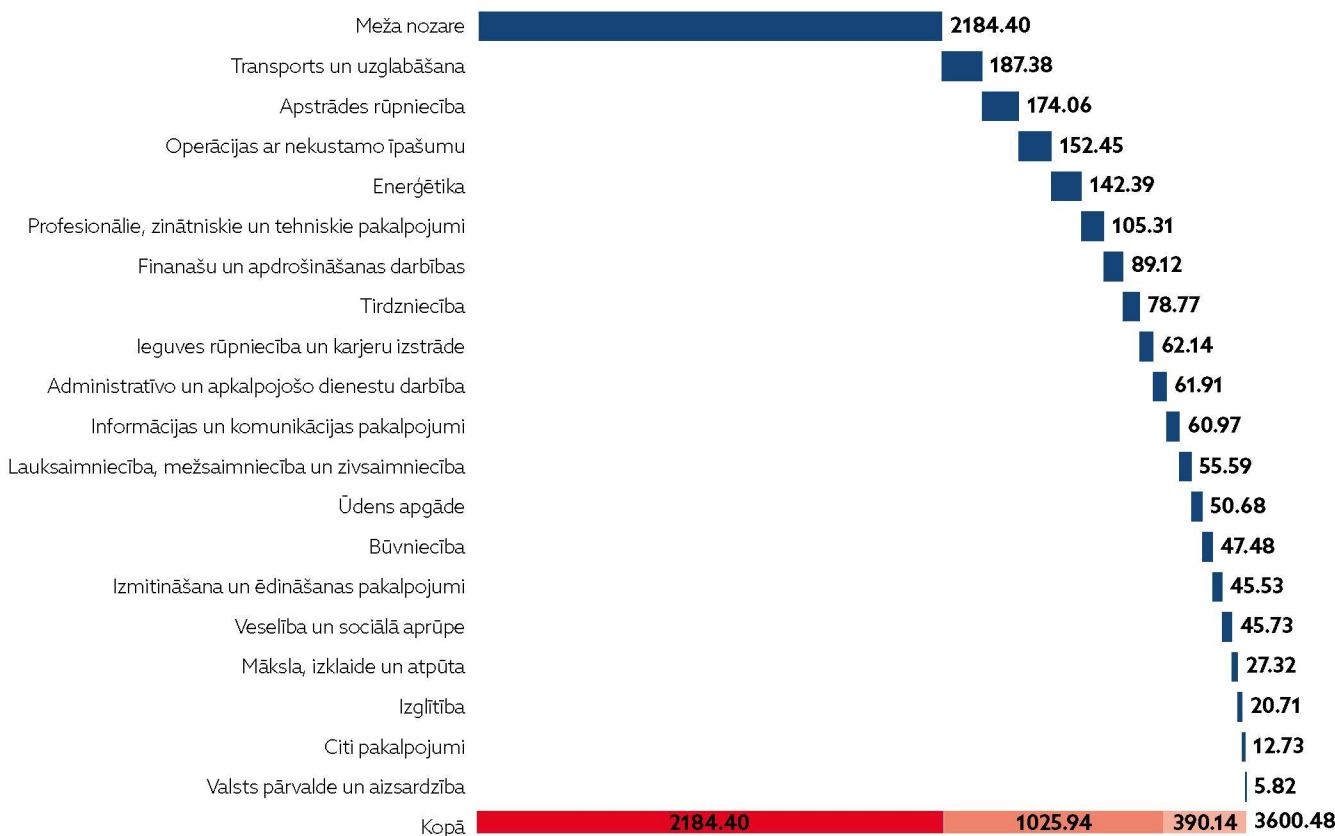

Meža nozares Latvijā radītā tiešā, netiešā un saistītā bruto pievienotā vērtība 2024. g.

Milj. eiro ■ Tiešā pievienotā vērtība ■ Netiešā pievienotā vērtība ■ Saistītā pievienotā vērtība

Viena miljona m³ ietekmes cena Latvijai

Viena miljona m³ izmaiņas koksnes resursu ieguvē Latvijas valstij pienes vai atņem 126,2 milj. eiro bruto pievienotās vērtības, 2300 darba vietu un 32,6 milj. eiro

Teksts **Māris Ķirsons**

Foto **publicitātes**

To rāda auditorkompānijas *KPMG* veiktais meža un saistīto nozaru sociālekonomiskās ietekmes izvērtējums. *KPMG* rekomendē veikt mežsaimniecības regulējuma pilnveidošanu, īstenojot meža platību funkcionālo stratifikāciju, ātrāku mežaudžu apritīgumu, augstāku mežaudžu produktivitāti, kā arī tālākas pārstrādes produktu izstrādes veicināša-

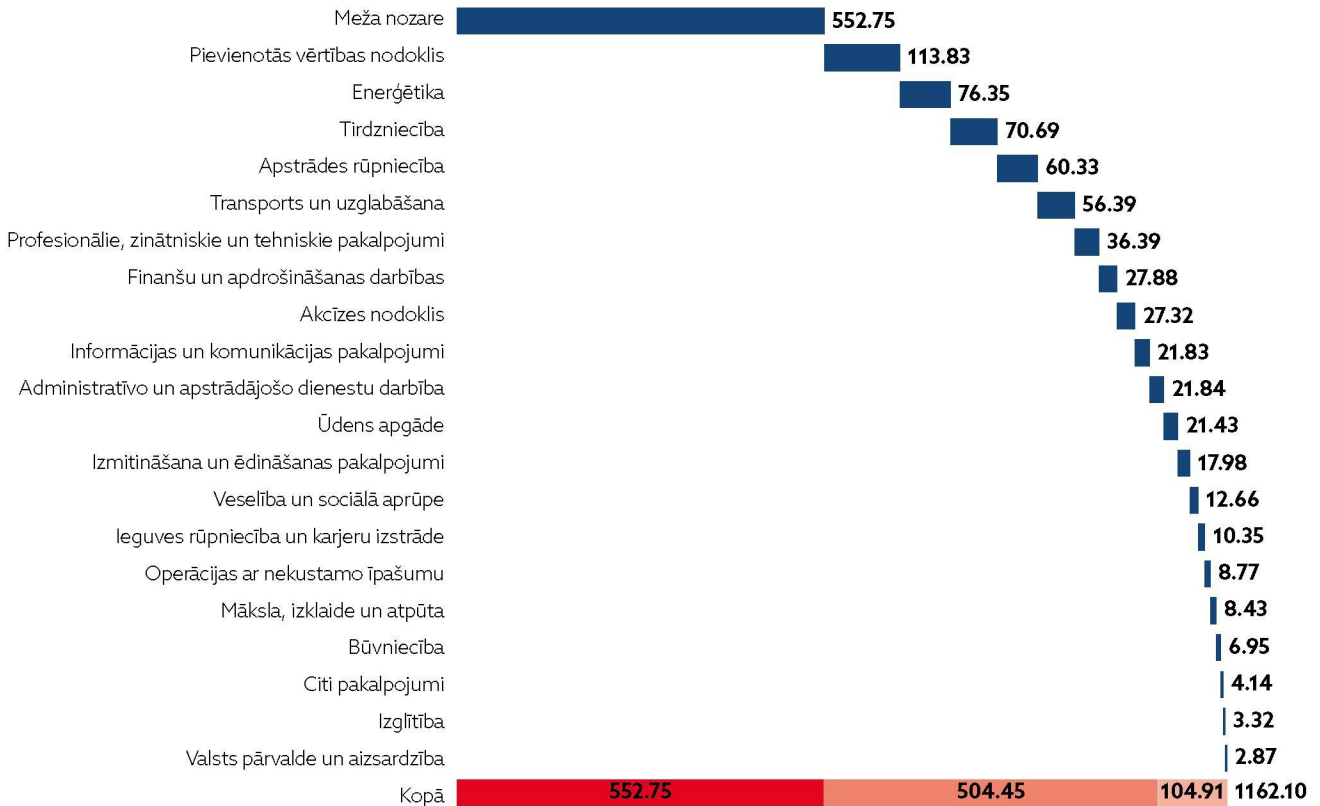
nu, sniedzot valsts atbalstu koksnes ķīmijas un koka būvniecības produktu pētniecībai, kā arī potenciālo investoru piesaisti jaunu un inovatīvu produktu ražošanai. Aptaujātie nozares uzņēmēji pozitīvi vērtē auditorkompānijas veikto pētījumu, uzsverot, ka visu līmeņu lēmumu gatavotājiem un vēl jo vairāk pieņēmējiem tas esot ne tikai jāizlasa, bet tam jāklūst par atskaites punktu, gatavojot un pieņemot ikvienu lēmumu, kurš tieši vai netieši skar meža nozari un ar to saistītās sfēras, darba vietas, samaksātos nodokļus.

“Nozarei ir salīdzinoši trauksmais laiks, ko rada ne tikai ģeopolitiskie notikumi, bet arī jāspēj izpildīt gan ES di-

rektīvu un regulu uzstādījumus, kā arī ES Zaļo kursu, kas ir apjomīga stratēģija, kuras vadīšanai un risināšanai ir un arī būs jāpieņem valsts līmeņa lēmumi, kas nebūs vienkārši, jo visas Latvijas sabiedrības visas vajadzības apmierināt nebūs iespējams, tāpēc būs jāmeklē saprātīgi kompromisi,” pētījuma nepieciešamību skaidro AS *Latvijas valsts meži* (LVM) stratēģiskās attīstības vadītājs Andris Balodis. Protī, šādos apstākļos visu līmeņu lēmumu pieņēmējiem būs nepieciešama datos balstīta zinātniski pamatota analīze, kādas ir sekas no katra iespējamā lēmuma uz nodarbinātību, nodokļu ieņēmumiem, arī IKP.

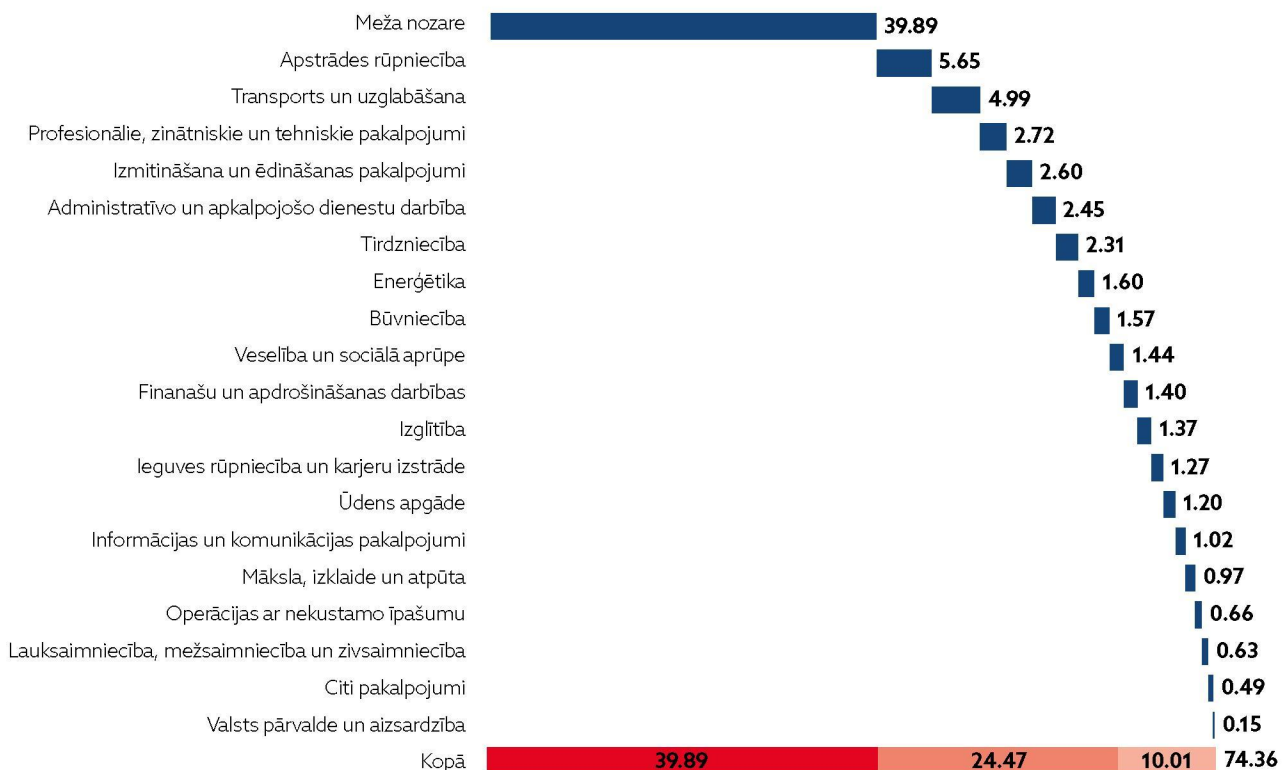
Meža nozares Latvijā valsts budžetā iemaksātie tiešie, netiešie un saistītie nodokļi 2024. g.

Milj. eiro ■ Tiešā pievienotā vērtība ■ Netiešā pievienotā vērtība ■ Saistītā pievienotā vērtība

Meža nozares Latvijā nodrošināto tiešo, netiešo un saistīto darba vietu skaits 2024. g.

Tūkst. ■ Tiešā pievienotā vērtība ■ Netiešā pievienotā vērtība ■ Saistītā pievienotā vērtība

Avots: KPMG pētījums

Viedoklis

Nepārvērst par rezervātu

Māris Liopa,

Latvijas Meža īpašnieku un apsaimniekotāju konfederācijas valdes priekšsēdētājs

Nevis kāds meža īpašnieks, kokrūpnieks, bet gan auditorkompānija ir pateikusi to, cik nozīmīga Latvijas tautsaimniecībai ir meža nozare – 8,9% no IKP, 1,162 miljardi eiro nodokļu ieņēmumu un teju 75 000 darba vietu. Lēmumu pieņēmējiem KPMG izvērtējumam ir jābūt kā ābeci, jo tieši no politisko lēmumu pieņēmēju darba bija, ir un būs atkarīga Latvijas valsts, šeit dzīvojošo un arī vērtības radošo uzņēmēju rītdiena. Veiktā modelēšana skaidri parāda, kāda ietekme var būt, mainoties koksnes resursu ieguves apjomiem, jo īpaši pašreizējā situācijā, kad valsts budžetam ir grūti ar pieaugošo sabiedrības vajadzību apmierināšanu. Vai tiešām vienīgais risinājums ir palielināts valsts parāds, kura pieaugošā apkalpošanas izdevumu problēma jau būs jārisina nākamajai vai aiznākamajai valsts politikas vadībai? Izskan idejas, ka zeme, meži, purvi varētu kļūt par CO₂ banku lielajām, transnacionālajām kompānijām kā to emisijas kompensējošais elements, nevis ražošanas aktīvs, kur audzēt kokus, kartupeļus, graudus utt. Tā nebūt nav utopija vai drūmas pasaku pasaules zeme, bet gan skarba un biedējoša nākotnes perspektīva. Globāli vērtējot, Latvijas 64 000 kvadrātkilometru, kuros visi procesi notiktu tikai dabiski, nekāds milzīgi liels rezervāts nebūtu. Ja nav saimnieciskās darbības, valstij nav nodokļu ieņēmumu, nebūs, no kā apmaksāt drošības, veselības aprūpes, izglītības pakalpojumus, nebūs naudas pensijām, algām valsts pārvaldē strādājošajiem. Turklāt dabas daudzveidības un tās saglabāšanas vārdā jau šodien miljoniem kubikmetru koksnes, kas naudas izteiksmē ir miljardi eiro, vienkārši tiek sapūdēti mežā. Proti, meža resursu monitoringa dati rāda – kopējā koksnes krāja Latvijā ir 671,5 milj. m³, atmirušās koksnes daudzums sasniedz 64,1 milj. m³. Pēdējo 16 gadu laikā atmirušās koksnes daudzums palielinājies par 7,7 miljoniem m³ jeb 13,7%. Nākotnē atmirušās koksnes apjoms turpinās pieaugt, jo Latvijā palielināsies veco mežu īpatsvars. Ļoti daudz egļu audžu iestādītas pēc vētrām vēl padomju laikos, nākotnē šādu audžu (pēc valdaudzes) platību apjoms hektāros būs teju divas reizes lielāks nekā pašlaik. Kā zināms, egļu audzes pēc 50 gadu vecuma ir daudz ievainojamākas gan pret astonezību mizgrauža invāziju, gan vējgāzēm. Tāpēc pēdējos gados minēto bojājumu dēļ nozāgētās koksnes apjoms ir būtiski pieaudzis, bet no tās var iegūt lielākoties enerģētisko koksni, kurai lielas pievienotās vērtības nav. Malkas (enerģētiskās koksnes) vairošana neradīs būtisku piensumu ne sabiedrībai, ne valsts budžetam. Ir nepieciešama lēmumu pieņēmēju izlēmība un atbildība – veco egļu audžu nomaiņa ar jaunām, produktīvākām mežaudzēm, mistraudžu veidošana tām piemērotos apstākļos, kas ļautu sasniegt gan ekonomiskos, gan ekoloģiskos mērķus.

Ietekme uz IKP – 8,9%

“Meža nozare ir būtiska Latvijas tautsaimniecības nozare nevis tāpēc, ka tā domā nozarē strādājošie un to pamato ar to, ka meži klāj 54% Latvijas teritorijas un ir vairāk nekā 100 000 privātmežu īpašnieku, bet arī tāpēc, ka tā gan tieši, gan netieši rada IKP 3,6 miljardu eiro jeb 8,9% apjomā, nodarbināja 74,36 tūkst. cilvēku un nodokļos samaksāja 1,162 miljardus eiro 2024. gadā,” uz KPMG izvērtējuma nozīmību norāda A. Balodis. Viņš uzsver, ka auditorkompānijas kompleksais skatījums, kas līdz šim nav bijis par meža nozares tiešo un netiešo ietekmi uz IKP, nodarbinātību un samaksājumiem nodokļiem, dod pavisam citu skatījumu uz nozari un tās nozīmību Latvijas tautsaimniecībā.

KPMG rāda, ka mežsaimniecība un kokrūpniecība summāri 2024. gadā radīja 5,4% no Latvijas kopējā IKP, taču, tam pieskaitot ar šo nozari saistītās apkalpojošās nozares, tad jau ir 6,2% no IKP, kam vēl pieliekot netiešo nozaru devumus, tas jau sasniedz 8,9%. A. Balodis norāda, ka pēc līdzīgas metodikas ir novērtēti arī nodokļu nomaksas apmēri, kur pati nozare kopumā 2024. gadā samaksājusi 552,75 milj. eiro tiešajos nodokļos, netiešajos nodokļos 504,45 milj. eiro un saistītajos nodokļos 104,91 milj. eiro, kas kopumā ir ģenerējis 1,162 miljardus eiro. “Par katru vienu eiro tiešajos nodokļos tiek papildus pievienots 1,1 eiro netiešajos un saistītajos nodokļos. Pamatā tie ir darbaspēka nodokļi,” uz jautājumu, kā pārsvarā uz eksportu strādājoša nozare

kopumā ar saistītajām sfērām spējusi nodokļos samaksāt 1,162 miljardus eiro, atbild A. Balodis. Viņš uzsver, ka meža nozare 2024. gadā nodarbināja 38,89 tūkst. strādājošo, taču tai pakalpojumus sniedzošajās nozarēs tika nodarbināti vēl 24,47 tūkst. strādājošo un 10 tūkst. saistītajās nozarēs. “Meža nozare ir lielākais darba devējs no valstī strādājošajām ražojošajām sfērām, turklāt nozares darba vietas ir reģionos, kas ir ļoti būtiski,” tā A. Balodis. Viņš uzsver: ja meža nozarē mazāk kļūst darba vietu, tad tas atsaucas arī uz to nozaru, kuras sniedz dažādus pakalpojumus, nodarbināto skaitu.

AS Latvijas valsts meži stratēģiskās attīstības vadītājs Andris Balodis: “KPMG izvērtējums un rekomendācijas ir nozīmīgs dokuments ne tikai meža nozares, bet pat visas Latvijas tautsaimniecības rītdienai.”

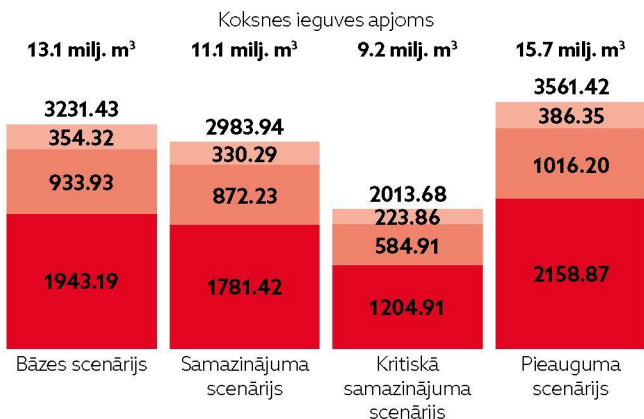
Četri scenāriji

“Tajās jaunaudzēs, kuras šodien stādām un kopjam, koksnes resursu ieguve notiks pēc vairākām desmitgadēm, tāpēc lēmumiem, kurus pieņems, ir jābūt ļoti izsvērtiem, kompleksiem risinājumiem, kuri sabalansē visus faktorus, kas ietekmēs ne tikai dabas un bioloģiskās daudzveidības jautājumus, bet vēl jo vairāk nodarbinātību un līdz ar to arī apdzīvotību reģionos un samaksāto nodokļu apmēru,” skaidro A. Balodis. Tā kā koksnes resursu pieejamība ir būtiskākais nosacījums meža nozares darbam, tad KPMG pētījuma ietvaros tika veikta analīze par to, kā četri dažādi scenāriji ietekmē ne tikai meža nozares piensumu, bet arī tai pakalpojumus sniedzozo un saistīto sfēru IKP, nodarbinātību, nodokļu maksājumus. Četri scenāriji, kur par bāzi izvēlēts vairāku gadu vidējais koksnes resursu ieguves apjoms 13,1 milj. m³, samazinājuma scenārijs par 15%, kādi iepriekš ir tikuši novēroti ar 11,1 milj. m³, kritiskā samazinājuma – par 30% – scenārijs ar 9,2 milj. m³ un pieauguma (par 20%) scenārijs ar 15,7 milj. m³.

Meža nozares Latvijā radītā tiešā, netiešā un saistītā bruto pievienotā vērtība 2024. g.

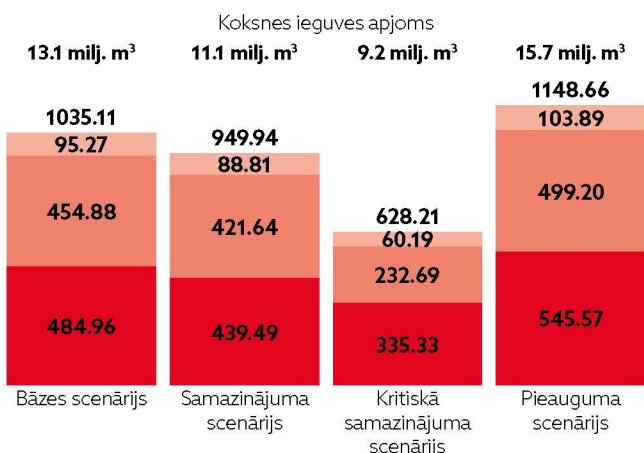
Milj. eiro.

- Tiešā pievienotā vērtība
- Netiešā pievienotā vērtība
- Saistītā pievienotā vērtība

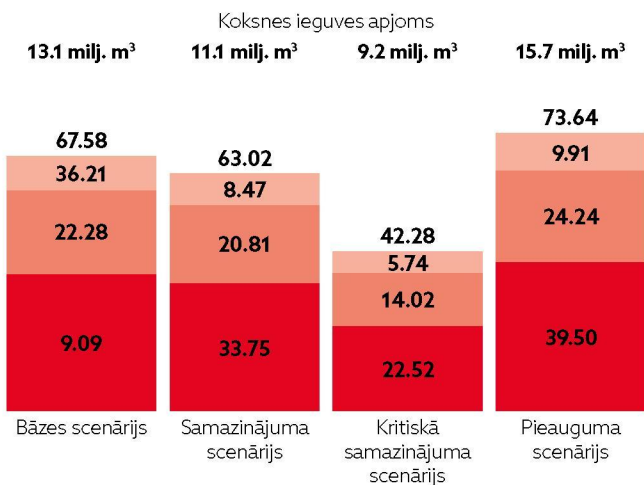
Meža nozares Latvijā valsts budžetā iemaksātie tiešie, netiešie un saistītie nodokļi 2024. g.

Milj. eiro

Meža nozares Latvijā nodrošināto tiešo, netiešo un saistīto darba vietu skaits 2024. g.

Tūkst.

Avots: KPMG pētījums

Viedoklis

Kādu attīstības modeli izvēlamies

Rolands Feldmanis,

Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas valdes priekšsēdētājs

Latvijai pieder viens no nozīmīgākajiem stratēģiskajiem resursiem – mežs. Taču jautājums vairs nav tikai par to, cik daudz koksnes iegūstam vai cik liels ir LVM ekonomiskais piensums. Jautājums ir plašāks – kā mēs šo resursu izmantojam un kādu attīstības modeli izvēlamies nākotnei. Loģiskais virziens Latvijai būtu tuvoties Skandināvijas modelim, kur mežu uztver kā integrētu ilgtermiņa vērtību. Tā pamatā ir viens princips – maksimāli izmantot ikgadējo koksnes pieaugumu un visu to novirzīt pārstrādei. Tikai tā iespējams iegūt būtiski augstāku pievienoto vērtību, attīstīt vietējo rūpniecību un radīt vairāk darba vietu. Mūsdienų pasaulē koksne kļūst arvien stratēģiskāks resurss. Tam ir vairāki iemesli. Pirmkārt, koksne dabiski uzkrāj oglekli – tā ir materiāls, kas palīdz risināt klimata pārmaiņu izaicinājumus. Otrkārt, tā ir atjaunojama: pareizi apsaimniekots mežs nodrošina nepārtrauktu apriti. Treškārt, tā ir cilvēkam tuvs materiāls, un tā izmantošana tikai pieaug. Un visbeidzot – koksne ir izejviela ārkārtīgi plašam produktu klāstam no būvniecības un ķīmijas rūpniecības līdz bioekonomikai un – kā pēdējam aprīes posmam – enerģētikai.

Skandināvijas pieredze rāda vienkāršu patiesību: panākumu pamatā ir sadarbība. Tur privātie mežu īpašnieki apvienojas kooperatīvos, un tie nodrošina stabilu, prognozējamu koksnes piegādi noteiktā apjomā, kvalitātē un sortimentā. Tāda sistēma ļauj izveidot spēcīgu pārstrādes industriju, kas balstās uz vietējo resursu. Tieši šāds modelis būtu viens no optimālamiem arī Latvijai.

Vienlaikus jāpaplašina skatījums uz LVM darbu. Uzņēmumu nedrīkst vērtēt tikai pēc ekonomiskās atdeves – dividendēm un nodokļu maksājumiem. Gan LVM, gan privātie mežu īpašnieki sabiedrībai dod daudz vairāk.

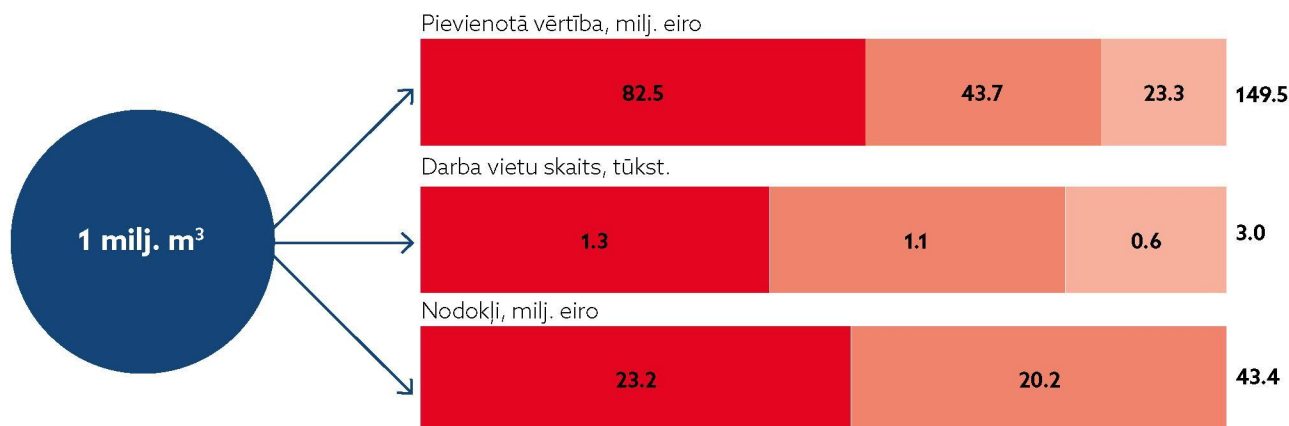
Mežs nodrošina ekosistēmu pakalpojumus – tas ir vides resurss, ko izmanto visa sabiedrība. Tajā pašā laikā īpašnieks par šo zemi maksā nodokļus un iegulda tās apsaimniekošanā un ilgtermiņa attīstībā. Mežs ir arī nozīmīga mūsu kultūrtelpas daļa – vieta rekreācijai, tradīcijām un izzīnei.

Tieši šeit īpaši svarīga ir kooperatīvu loma. Meža īpašnieku kooperatīvi ne tikai organizē saimniecisko darbību – tie pilda arī izglītojošu funkciju. Tie palīdz sabiedrībai labāk izprast meža nozīmi, ilgtspējīgu apsaimniekošanu un paša resursa vērtību. Tas padara nozari sabiedrībai tuvāku un veicina līdzsvarotu attīstību. Šādu pieeju vajag mērķtiecīgi stimulēt. Tas nenotiek pats no sevis – jo īpaši apstākļos, kad uz meža nozari vienlaikus iedarbojas ļoti dažādas intereses – no dabas aizsardzības paplašināšanas līdz investoru centieniem iegūt meža zemi un koksni par iespējami zemāku cenu.

Tāpēc Latvijai ir skaidri jāizvēlas attīstības virziens. Ja mērķis ir ilgtermiņa labklājība, tad ceļš ir viens – pilnībā izmantot savus dabas resursus, attīstīt pārstrādi uz vietas un stiprināt īpašnieku pozīcijas. Skandināvijas modelis to pierāda: šāds ceļš ne tikai dod lielāku ekonomisko atdevi, bet arī nodrošina sabiedrības un vides interešu līdzsvaru. Latvijas mežs nav tikai resurss. Tā ir stratēģiska iespēja.

1 milj. m³ izmaiņu mežizstrādes apjomos ietekme uz meža nozares radīto tiešo, netiešo un saistīto bruto pievienoto vērtību, darbvietām un nodokļiem gan Latvijā, gan Latvijā un ārzemēs

■ Tiešā ■ Tieša netiešā, saistītā Latvijā ■ Tieša netiešā, saistītā Latvijā un ārzemēs

Avots: KPMG pētījums

A. Balodis norāda, ka koksnis ieguves apjoma izmaiņas par 15% ir vēsturiski Latvijā pieredzētas un tās nerada strukturālas pārmaiņas, kaut arī ietekmē samaksātos nodokļus, nodarbināto skaitu un IKP, savukārt kritiskā samazinājuma – par 30% – situācijā jau būs strukturālas pārmaiņas, jo daļa kokrūpnieku to nepārdzīvos (nebūs pieejami koksnis resursi), un tas noteikti atsauksies arī uz kopējo visas valsts IKP, nodarbinātību un samaksāto nodokļu apmēru. KPMG izvērtējums liecina, ka mežizstrādes apjoma izmaiņas scenārijos būtiski ietekmē darba vietas, proti, bāzes scenārijā tie būtu 67,58 tūkstoši, samazinājuma (par 15%) – 63 tūkstoši, kritiskā samazinājuma (par 30%) – 42,28 tūkstoši un pieauguma (par 20%) – 73,54 tūkstoši, atbilstoši nodokļu ieņēmumi bāzes scenārijā aprēķināti 1,035 miljardi eiro, samazinājuma (par 15%) – teju 950 milj. eiro, kritiskā samazinājuma (par 30%) – 628,21 milj. eiro un pieauguma (par 20%) – 1,149 miljardi eiro. Tiek secināts, ka pie 30% mežizstrādes apjomu samazināšanas valsts ik gadu zaudētu 406,9 milj. eiro, 25 600 darba vietas un 1,22 miljardus eiro IKP salīdzinājumā ar bāzes scenāriju. Savukārt no mežizstrādes apjomu palielināšanās par 20% valsts ik gadu iegūtu papildu 6100 darba vietas, papildu 113,55 milj. eiro nodokļos salīdzinājumā ar bāzes scenāriju, un meža nozares kopējā bruto pievienotā vērtība Latvijā būtu 3561,4 milj. eiro, kas ir 8,8% no valsts IKP.

leguves sarukuma riski

“Šie koksnis resursu ieguves samazinājuma procenti (apjomi par 2 un 4 milj. m³) nav vienkārši pieņēmumi, bet gan

balstīti uz konkrētiem potenciāliem ietekmes faktoriem – neizvērtētu ES Zaļā kursa īstenošanu, tostarp bioloģiskās daudzveidības stratēģijas realizāciju, dabas atjaunošanas nacionālā plāna izstrādi, kur atbildīgajām iestādēm un daļai politiķu ir ļoti vienkāršots redzējums, kā ātri īstenot siltumnīcu gāzu emisiju samazināšanu Latvijā, samazinot koksnis resursu ieguves apjomu valstī, kaut arī tādējādi saglabājot vai pat palielinot pieprasījumu pēc fosilajiem materiāliem,” skaidro A. Balodis. Viņš atzīst, ka koksnis resursu ieguves apjomu samazināšana uzlabos siltumnīcu gāzu emisiju bilanci Latvijai, taču tas būs īslaicīgi, jo lielāko šo gāzu piesaisti veic tieši jaunās, vidēja vecuma un briestaudzes, nevis vecās mežaudzes, kuras samazina un pat pilnībā pārtrauc oglekļa piesaisti un skābekļa ražošanu. “Jāskatās no citas puses – kā Latvijā varam palielināt CO₂ piesaisti, kas nozīmē vairāk jaunu mežu, tostarp intensificējot meža audzēšanu, ražot koksnis produktus ar ilglaicīgu (30, 50 un vairāk gadu) pielietojumu, kuros tiek noglabāts piesaistītais ogleklis,” uz jautājumu, kā risināt siltumnīcu gāzu emisiju problēmu Latvijā, atbild A. Balodis. Viņš atzīst, ka ir karstas diskusijas par bioloģiskās daudzveidības stratēģiju, jo ES lēmumi par 30% (10% stingrā aizsardzībā, 20% multifunkcionālai izmantošanai) sauszemes un jūras teritoriju aizsardzību, kur katra valsts jau izstrādā savai situācijai atbilstošu zemes izmantošanas dalījumu. “Mērķis teritorijas dalījumam – 30% aizsardzībai un 70% produktīvai zinātniskai saimnieciskai izmantošanai – ir noteikts kopumā visai ES, nevis katrai dalībvalstij atsevišķi, taču Latvijas pārvaldes

institūciju izpratnē šis uzstādījums ir izpildāms vienīgi ar *Natura 2000* teritoriju paplašināšanu, aizsargājamās teritorijās iekļaujot arvien vairāk mežu zemes, kas nozīmē šīs zemes izņemšanu no saimnieciskās aprites, bet zeme mežsaimniecībā ir ražošanas pamatlīdzeklis, kas ražo produkciju – pamatā koksnis, kuru pēc tam patērē kokrūpniecība,” skaidro A. Balodis. Viņš norāda, ka zemes izmantošanas mērķa maiņa ietekmē mežsaimniecību, jo, samazinoties platībai, kurā var tikt veikta koksnis resursu ieguve, potenciāli tiek samazināts arī tās ieguves apjoms, kam ir ietekme uz nodarbinātību laukos, samaksātajiem nodokļiem un IKP. Tāpēc vērā ņemams ir pētnieku priekšlikums par ES zemes izmantošanas lēmuma 10-20-70 pārnesi uz meža teritoriju, to nostiprinot normatīvā regulējumā. Tāds risinājums noņemtu neskaidrību un nenoteiktību, nevajadzīgu resursu tērēšanu un radītu ilgtspējīgu pamatu Latvijas dabas daudzveidības un tautsaimniecības sabalansētai attīstībai. “Ir gan, jo nacionālā dabas atjaunošanas plāna projektā plānotie pasākumi potenciāli var iekļaut tuvu 300 000 ha meža zemes, kurām būtu dažāda veida saimnieciskās darbības ierobežojumi, kas atkal ietekmēs koksnis resursu pieejamību. Plāns būtu ar milzīgu ietekmi uz tautsaimniecību, un arī šajā gadījumā netiek plānots veikt sociālekonomsisko novērtējumu,” uz jautājumu par pašlaik nezināmiem riskiem, kas nākotnē varētu ietekmēt koksnis pieejamību, atbild A. Balodis.

Valsts mežos pat līdz 50%

“Pašlaik LVM koksnis ieguves apjoms ir 6,8 milj. m³ gadā. Īstenojot pasākumus,

kas tiek apspriesti dažādu stratēģiju projektu priekšlikumos, tas var samazināties līdz pat 3,3 milj. m³, kas ir ļoti būtisks ražošanas apjoms samazinājums, kas ne tikai samazinās koksnes resursu pieejamību, bet arī negatīvi ietekmēs kokrūpnieku darbību, nodarbinātību reģionos, samaksātos nodokļus, un arī valstij kā īpašniekam LVM maksās ievērojami mazākas summas nekā, piemēram, par 2025. gadu, kad budžetā tika ieskaitīti 261,9 milj. eiro, bez tam papildus tas atstās arī negatīvu ietekmi uz dabas daudzveidību un ES noteikto klimatneitralitātes mērķu sasniegšanu,” uz jautājumu, ko tas nozīmētu LVM, atbild A. Balodis. Viņš atgādina, ka LVM apsaimniekojamās zemēs ir identificēti ES nozīmes biotopi 334 tūkst. ha apjomā, t.sk. meža biotopi 228 tūkst. ha, no kuriem īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (ĪADT) veido (*Natura 2000* tīkls) 80 tūkst. ha. “Atbalstot ES nozīmes biotopu aizsardzību, LVM ir sagatavojuši ĪADT (*Natura 2000*) projektus, nosakot brīvprātīgu aizsardzību vēl 47 tūkst. ha apmērā. Apzinoties, ka meža ekosistēma ir mainīga, LVM tiek attīstīts dinamiskās dabas aizsardzības modelis, kas paredz dabas vērtību aizsardzību, neveidojot formālas dabas aizsardzības teritorijas un izmantojot dabai tuvākas meža apsaimniekošanas pieeju. Teritorijas ielikšana iežogojumā ir novecojusi dabas aizsardzības pieeja. Šodien mežsaimnieku rīcībā ir daudzas zinātnē pamatotas pieejas un metodes, kā var saglabāt un vairot dabas daudzveidību, vienlaicīgi veicot saimniecisko darbību. Ir svarīgi veikt atbilstošu ES nozīmes biotopu aizsardzību, taču mums arī ir jāapzinās, ka tādējādi samazināsies pieejamās koksnes ieguves apjoms, jo tie skar pieaugušas audzes, nevis jaunaudzes,” tā A. Balodis. Papildus vēl šobrīd ir atvērts jautājums par kompensācijām privātajiem mežu īpašniekiem, ja tiek noteikti saimnieciskās darbības aprobežojumi, kur viens no piedāvātajiem kompensāciju risinājumiem ir valsts mežu zemju izmantošana. Šāds risinājums vēl samazinās saimnieciskai darbībai pieejamās meža zemes platības. Viņš atzīst, ka kopējā koksnes resursu ieguves kritiskā (par 30%) samazinājuma scenārijā LVM iegūtās koksnes apjoms samazināsies par 50%, jo tieši valsts mežos ir vislielākais pieaugušo mežu un līdz ar to arī potenciāli aizsargājamo platību daudzums.

65 miljoniem m³ ļauj sapūt

Koksnes resursu ieguves palielināšanas scenārijs balstās uz lielākām tiesībām pašiem meža īpašniekiem lemt, kā viņi

atbilstoši faktiskajam stāvoklim saimnieko savos īpašumos. A. Balodis norāda, ka pēdējo 16 gadu laikā atmirušās koksnes apjoms visos mežos palielinājies par 7,7 milj. m³ un kopumā pēc Latvijas valsts mežzinātnes institūta *Silava* meža resursu monitoringa rezultātiem sasniedzis 64+/-1,3 milj. m³ koksnes jeb 19,77+/- 0,37 m³/ha.

Spēkā esošo normatīvu prasības meža īpašniekam neļauj rīkoties atbilstoši faktiskajai situācijai dabā. Proti, ja mizgrauzis ir radies, tad vienīgā iespēja, kā saglabāt līdzās esošās audzes, ir ātri nocirst ar šo kaitēkli inficētos kokus – audzes, taču esošais regulējums to ļauj darīt tikai tad, kad dabā ir redzamas nokaltušas egļu audzes. “Tas ir par vēlu, kā rezultātā pieaug atmirušās koksnes daudzums mežos, turklāt egļu astoņzobu mizgrauzis vislielāko kaitējumu rada tieši audzēm, kuras ir ap 50 gadu vecumu, taču tās nocirst drīkst tikai no 80 gadu vecuma, kaut arī mežsaimnieki ir pierādījuši, ka to, ko (tajās pašās dimensijās) agrāk varēja izaudzēt 80 gados, šodien varam izaudzēt 45–50 gados, kas savukārt nozīmē efektīvāku zemes izmantošanu un lielāku iegūto ražu,” skaidro A. Balodis. Viņš atzīst, ka 25–30 gadu gaidīšanas laikā, līdz egļu sasniedz likumā noteikto ciršanas vecumu, to jau ļoti bieži paspēj sabojāt un pat iznīcināt ne tikai kaitēkli – astoņzobu mizgrauzi, bet arī vējš, sausums un pārāk liels mitrums. Tas nenozīmē, ka koksnes atmirušas varētu būt nulles līmenī vai tuvu tam, jo 100% visiem vēja nolauztajiem vai nokaltušajiem kokiem pakal jau neaizbrauks un tas nav arī nepieciešams. “Atmirusī koksne ir noteikti nepieciešama dabas daudzveidībai, bet saprātīgi būtu, ja koksnes atmirums būtu lielāks aizsargājamās dabas teritorijās, taču būtiski mazāks saimnieciskajos mežos. Mūsu visas sabiedrības interesēs ir, ka ikgadējais koksnes pieaugums tiek izmantots koksnes produktu ražošanai, nevis pārvēršas atmirušā koksne,” secina A. Balodis. Viņš skaidro: ja saimnieciskajos mežos to īpašniekiem būtu iespēja pašiem pieņemt saimnieciski izdevīgākos lēmumus, tad nebūtu tik daudz atmirušās koksnes, bet tās daļa būtu nonākusi kokapstrādē un no tās būtu saražoti produkti, kuri ne tikai audzētu kādu uzņēmumu ienākumus, bet arī valsts gūtu lielākus ienākumus no eksporta ieņēmumiem, lielāku IKP, lielākus saņemtos nodokļu maksājumus un vairāk darba vietu reģionos. Viņš arī atzīst, ka mūsu kaimiņi to jau sen ir izdarījuši un tas ir iespējams arī pie mums, atliek tikai veikt izmaiņas vairākos MK noteikumos.

Viedoklis

Pierāda nozares svaru

Artūrs Bukonts,

Latvijas kokrūpniecības federācijas izpilddirektors

Auditorkompānijas *KPMG* visaptverošais izvērtējums rāda, ka ikviena darba vieta meža nozarē rada vēl 0,86 darba vietas citās sfērās. Tieši tāpēc jo īpaši rūpīgi ir jālūkojas uz veikto modelēšanu attiecībā uz četriem koksnes resursu ieguves apjomu scenārijiem, kur attiecīgi no tās apmēra būtiski mainās arī darba vietu skaits gan pašā nozarē, gan arī tajās sfērās, kuras sniedz pakalpojumus. Ikviena koksnes kubikmetrs valstij rada gan tiešos, gan arī netiešos ieguvumus ne tikai darba vietu skaitā un samaksāto nodokļu apmērā, bet, kas vēl būtiskāk, reģionu apdzīvotībā, tieši un netieši nodarbinātajiem, nodokļu maksājumiem. Jāņem vērā, ka, ja meža nozarē sārks darba vietas, tad ir liela varbūtība, ka šie cilvēki meklēs darbu aiz Latvijas robežām. Turklāt mazāka koksnes resursu ieguve nozīmēs šo resursu pārdali par labu lielākajiem nozares spēlētājiem, kas savukārt nozīmēs zemāku konkurenci par šo apaļkoksni un mazākas izvēles iespējas mežu īpašniekiem. Tādējādi mazāka konkurence apaļkoksnes pircēju vidū atsauksies arī tieši uz valsts mežu apsaimniekotāja LVM finansiālās darbības rādītājiem un Valsts kasē samaksāto dividendu un arī kopējo nodokļu apmēru. Ieteikumi Latvijai veicināt koka būvniecību un koksnes ķīmisko pārstrādi ir loģiski un saprotami, jo bez ķīmiskās pārstrādes pašlaik Latvijās mežos iegūtai papīrmalkai cita pielietojuma nav. Diemžēl līdz šim visi centieni koksnes ķīmiskās pārstrādes jaudas izveidot Latvijā nav vainagojušies ar panākumiem. Būtiski, ka lēmumu pieņēmējiem rekomendēts mežsaimniecību padarīt efektīvāku, produktīvāku, ar ātrāku aprieti. Ceru, ka lēmumu gatavotāji un politiskie pieņēmēji pirms lēmumu pieņemšanas rūpīgi iepazīsies ar šajā atzinumā pausto.